

„B I S E R“ izlazi dva puta mjesečno i to svakog 1. i 15. Pretplata iznosi na godinu K 24—, za učitelje (mualime i siromašne učenike - talebu) vojnike bez sarže K 16' —. Mualimi i đaci koji skupe najmanje 3 pretplatnika, dobivaju list badava. List se šalje samo onima, koji unaprijed pošalju pretplatu.

BISER

LIST ZA ŠIRENJE ISLAMSKE PROSVJETE.
Innemel muminune ichvetun! El-Islamu jalu ve la jula alejhi!

Za oglase plaća se prvi put za cijelu stranu 50, za pola 30, za četvrtinu 16, za osminu 10, a za šesnaestinu 5 kruna. Slijedeća uvrštenja uz popust.

Za prijevode oglasa iz jednoga jezika u drugi računa se 20 kruna po stranici.

Račun kod b.-h post. štedionice u Sarajevu br. 4065.

Pojedini brojevi 1 krunu. Rukopisi se ne vraćaju. Neplaćena se pisma ne primaju. -----

PLATIVO I UTUŽIVO U Mostaru.

Sve što se tiče administracije i uredništva lista treba slati na adresu: „BISER“ Mostar (Hercegovina).

Vlasnik i izdavač: Prva muslimanska nakladna knjižara u Mostaru.

2. Rebiul-ahar 1336.

M O S T A R

15. januara 1918.

Dželal Nuri:*)

Panislamizam.

Islam u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

S turskog: Salih Bakamović.

.(Nastavak-)

S kojim pravom i kompetencijom pišemo ovo djelo ?

Držim da treba odmah odgovoriti na ovo pitanje, koje će mnogom od čitaoca doći na pamet.

Pet je godina, kako se naročito i praktično bavimo sa temom Panislamizma. Imali smo saobraćaja sa pristašama Panislamizma iz Egipta, Tunisa, Algerije, Maroka, osmanlijskog carstva, Indije, Rusije i Kitaja; sa njima smo se vigjali, dopisivali i u pismene političke debate miješali. Sa ovim zajedno od dulje vremena trajno smo pratili islamsku politiku Evrope, te čitali i kritikovali napisana djela od strane evropskih mislioca. Naravno da priznajemo našu skrajnu nemoć. Na rad nas je potakla činjenica, što od nas mnogo sposobniji pisci nijesu do sada za ova važna i vitalna pitanja pokazali volje.

Iznesimo na pretres i jedrio drugo pitanje.

Mного svijeta a osobito neki od državnika u našoj zemlji osjete neku tremu i plaše se čim se spomene Panislamizam. I ponavljajući stari refrain „Siromah, koji je sam nuždan pomoći, odakle da drugom pomogne?“, boje se, da nam ova politika ne donese nove nesreće

i da ne prouzrokuje opću srdžbu protiv našoj državi. „Prije svega uredimo svoje poslove, pa ćemo onda misliti oVstanju Muslimana na Javi“. Ili „Radeći, da osvojimo Indiju, izgubišmo Rumeliju“ ili „Sa ovim smo fantazijama izazvali Italiju, da istupi protiv nas“. Ovakih i sličnih prigovora mnogo čujemo. Od srca sažaljujemo sve ove primjedbe. Oni, koji ovakove prigovore stavljaju, mislimo, da ne poznaju ni jedne definicije Panislamizma. Do Evropejci na mjesečnoj kugli istražuju i mjerebrda i brežuljke, zašto da mi ne proučavamo život islamskog svijeta, u kojem se nalazimo, i da se ne pitamo u kakvom vjerskom, socijalnom, političkom i moralndm milie-u živimo? Kako će se razumjeti iz slijedećih poglavlja, Panislamizam je u stanju prouzrokovati jednu veliku štetu, ali može da pribavi i jednu ogromnu korist. Ne poznavati i ne htjeti poznavati islamskog svijeta i pitanja, koja se na njega odnose, a koja naravno svu Evropu i cijeli svijet jako zanimaju svakako je — neka nam se izraz dozvoli — jedan veiki zločin. Najprije upoznajmo islamski svijet i poslove, koji su s njime u vezi, pa ćemo poslije toga odrediti pravac našega rada.

Veli se, da ova vrsta publikacije srdi Evropu. Biva Evropa se može tako lako rarsrditi! Prema tome taj bijesni tigar dade se razjariti i drugim stvarima. Onda, kakovu važnost može imati ova i njoj slične knjige?

Pri kraju našega predgovora treba da i ovu točku razjasnimo. Nekoji od slobodoum-

*) Vidi u zadnjem 3-ro broju II. god. »Bisera« biografiju i književni rad autorov. Uredništvo.

njaka — i mi se dičimo da smo odavno pristaše slobodnog mišljenja — drže Panislamizam jednim vjerskim pitanjem, te smatraju publikacije i rad u ovom pravcu kao djelo reakcije. I prije i poslije smo govorili, da Islam ima dva svojstva: vjersko i političko. Mi ovdje nećemo iznositi na pretres ovo vjersko svojstvo. Strana, kojom ćemo se u glavnom zanimati, jest politička i socijalna. Muslimani sačinjavaju jednu jedinstvenu zajednicu. Kako smo to više puta izjavili, Islam je jedan čudotvorni eliksir, koji spaja razne narodnosti. Uslijed toga danas oko tri stotine milijona Muslimana sačinjava jedan jedinstveni narod, te jedan čvrsti i ujedinjeni blok. Njihovu evoluciju olakšati, njihov napredak pospiješiti i uvjete njihova opstanka prirediti držim, da je jedan kulturni i humanitarni ideal, kojemu nemogu ni blizu doći evropske imperaliste. Radi toga protestujemo najenergičnije protiv svih zanesenjaka, koji misle, da mogu okriviti reakcijom pristaše Panislamizma držeći ih, da se protive slobodi mišljenja. Neka se ni najmanje ne sumnja da je šestini cijelog ljudstva želiti spas i napredak, ili po pravilu poštivanja tujih prava i slobode, pro micati blagostanje cijelog ljudskog roda, sva kako p l e m e n i t i j i i u z v i š e n i j i i d e a l od onoga Evrope je a, koji ljude u kolo nijama smatraju kupoprodajnom robom i koji se trude, da unaprijede teorije ogavnog kapi talizma.

Evo iznosimo ovu svesku pred sud što-vanih čitaoca isključivo sa namjerom, da pokazemo položaj Islama u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti i da Panislamizam u jednoj formuli izrazimo, a istodobno i da navijestimo rat protiv svih krivih i nazadnih mislih, koje su u nas i našem vijeku uzele „maha držeći se daleko od svakovrsnih utjecaja. Jeni-Koj 30. kjanuni-evvela 1328 (15. aprila 1913)

Dželal Nuri.

Braćo muslimani!

Naručujte, čitajte i širite: -,

„Muslimansku biblioteku

Jusuf Tanović:

Bijeg.

Neprijatelj je probio naše obranbene linije i napravio u dvije kolone krakovima trokuta, čiji kut je (megju krakovima) padao u gradu S. Zgodno je vrijeme neprijatelj izabrao za navalu: lijepe dame bez vrućine i sparine ljeta i bez dosadni kiša i velikog blata kasne jeseni. Dani su to puni jedrine i snage, dani onakve ljetine, kad šljiva tako nabrekne, da puca od jedrine.

U ove dane, kad kod nas počinje najraspojasaniji život kad se i zadnji siromah osjeća zadovoljnim nego ikada u godini, uspjelo je prodirijeti neprijatelju u naša sela i gradove. Strava je obuzeta malo i veliko. I ludo i mudro izgubilo je glavu. Stotinu najrazličitijih priča o neprijatelju kola od sela do sela nevjerojatnom bratom Sve bliža i bliža grmljava topova, pa graktanje slrojnih napokon i fićukanje običnih pušaka, kao da su se zavjerali, da pribave tim pričama što više pa i potpuno povjerenje. Svijet se je zbunio i stavo ostavljati domove svoje. Brda i doline preplavila je masa onih, što ne htjedoše ili ne smijedoše dočekati neprijatelja na ognjištima svojim. Svakim satom postaju brojnije mase onih, što bjeeee. Neobična je graja i strka oživjela i uzbunila prije mirne i kao zdravo djevojče nasmijane krajeve. Cijela je dojučerašnja etapa uzavrela, ni posredovanje vojništva ni oružništva, što se tu zavrnilo, da unesu barem nešto reda i da olakšaju bježanje masi, kojoj je trah oduzeo sav razum, ništa ne pomaže. Sve se tiska, kako bi samo što dalje izmaklo odanle, gdje je život svake minute sve jeftiniji. • .

Čim se pojave prvi bjegunci, cijelo se selo diže na noge i bježi, bježi. Ostavljaju se metnute sinije i načeti sahani, a da se nitko ne sjeti, da će i u bijegu trebaiti po nešto založiti.

Pečeni hljebovi ostaju, a da se nitko ne sjeti, da bi ih trebalo ponijeti. Ima ih i takovih, koji se nijesu imali kada ni obući. Svi su ispunjeni jedinom jedinom mišlju: samo što dalje iz ovoga pakla. Volovi ostaju u jarmu, a da ih se ne pusti i ne potjera. Bolesnik se diže iz postelje, starac iz svoga zapečka, i sa štapovima u ruci gledaju, da umaknu. Majka zaboravlja dijete u bešici ili ga baca umorena do smrti u sikanu kraj puta, ne bi li ona samo iznijela živu glavu.

Najveća je strava ipak od svijuu obuzela mlade djevojke, kojima su napunjene uši o neprijateljskom siliovanju. »Samo što dalje, dalje; radije i umrijeti, nego zapasti u šake onima, koji će nam oduzeti obraz djevojački.« Misle naše sirotice i bježe bez odmora.

Dugo se bježalo i sile su mnogoga počele izdavali. Mnogi su počeli izostajati shrvani glagju i umorom.

Uza sve to sve je išlo dobro, dok su putovi bili od vojske, koja je išla da se odupre neprijatelju, slobodni i dok ili nijesu prenatrpala kola i stoka onih, koji su

bili iz poizmaknutih sele, pa su imali više vremena i radi toga više prisebnosti, da podnesu i potjeraju, što se je ponijeti i potjerati dalo. Tu se je moglo vidjeti dječice sa zavežljajima rublja, žena i djevojaka sa sedžadama, ćilimima, vrećicama brašna i — katlovima na glavama. Ti su se naime počeli sjećate, da i u bijegu treba jesti.

Radi silnih masa, koje su nastajale proturati se što brže u protivnim pravcima, stiska je pastala upravo nepodnošljiva. Mnogi se krik izvinuo očepljenom balavčetu, mnogi uzdah majci, koju su stisli s djetetom u naručju pri pomisli, da će joj ga u ovoj stisci ugnjaviti. Počele su padati psovke i kletve među usupljenim masama. Cesto je dolazilo i do takove stiske, da se nije moglo ni pomicati. I vojnički su zapovjednici počeli moliti i zaklinjati svjetinu, da se nastupi i pusti vojsku naprijed. Uvjeravali su je, da će vojska zaustaviti neprijatelja i da će oni onda biti spašeni. Nikakva molba ni zaklinjanje nije koristilo. Svjetinja je neprestano mrmljala i turala se naprijed. Pričalo se je poslije, da je bilo slučajeva, gdje je vojska pucala u zrak, ne bi li se samo proturala naprijed. Na mjestima joj nije preostalo naišta drugo, nego se razgoneći svjetinu kundacima proturati naprijed.

Bježalo se je i bježalo, ali je neprijatelj — sudeći po pucnjavi — neprestano stajao za petama. Mnogi su istom sada počeli uvigjati — osjećajući glad i umor — što to znači morati prepustiti dom svoj neprijatelju i kao beskućnik bježati u tugji svijet. Do jučer su to bile težačke, zanatlijske, trgovačke, pa i begovske obitelji sa svojom korom hljeba, a danas su beskućnici, koji su većim dijelom spali na milost i nemilost »tugjega svijeta« i države, što izdaje zvučne i čovječne naredbe za potporu tih i takovih beskućnika, a ipak ih gleda, gdje umiru od gladi, a da im ne pomogne. Kako može biti pri duši ponosnom X begu, koji je ostavio imetak vrijedan stotine hiljada i sada bježi noseći u kolima svu imovinu sa hanumom i dječicom svojom? Što osjećaju sada žene dobro stojećih težaka, trgovaca i zanatlija daleko od domova njihovih sa svom imovinom u malim zavežljaj ima pod pazusima ili na glavama? ...

Mnogoga su izdale sile a on je izostajao pomirujući se s mišlju, da dočeka neprijatelja. Mnogome je opet došlo u glavu, pošto je minula bezumnost i prepast iza prvog napada straha, da hi bilo pametnije ostati na ognjištu svojem i čuvati, što bi se očuvati dalo, nego se potucati od nemila do nedraga.

Ni u noći se nije graja slijegala. Dapače noći su bile življe radi češćeg dozivarnja i radi vatara, koje su ložili dojučerašnji kućevici na prvim konacima svoga beskućništva, da skuhaju ili ispeku koje bravče za okrepu.

Tužno je bilo gledati kod nekih vatara lijepe po najnovijim modama obučene ženske stvorove, naše mlade gospogje, gdje su okrenule prema vatri oprištene tabane. Plačna lica odavala su su bol njihovu.

Lijepe nagizduše mase spremne su prokleti onoga, tko je izmislio onako male cipele sa visokim petama, da joj stežu njihove čuste nožice. Jučerašnja diko njihova, danas im je tako odvratna, a sutra će je posve baciti i prokleti. Sutra ćemo ih vidjeti sa opancima ili kakvim krpama na nogama. Neke će biti čak i prisiljene, da noge zaviju u kožu od istom zaklanog govečeta. Da, vrijeme će donijeti i to, ali će ih ono od toga i izlječiti. Jednom će one sa smijehom, koketerijom i željom, da se dopanu spominjati to u svojim salonima i na sijelima. Mi znamo to, ziato ih žalimo.

Za jedne od tih noći kod jedne od tih bezbrojnih vatara, sjedila je mlada žena nekog zanatlije iz F. sa svoje dvije tri drugarice i njihovom dječicom. Rekoh da je sjedila, ako se sjedenjem može nazvati: sad sjedi, sad uzbuni. Bile su je naime obuzele porodne muke. Listajući podbočila bi se objema rukama i lagano iščezavala od vatre u mrak i iz mraka k vatri, pokazujući se u rasvjetljenom prostoru onome, koji bi gledao iz daleka u raznim položajima: u profilu, prsimice, pa i u legjima. I onako zažareno lice prikazivalo se svakom motriocu (iz daljine) u nekoj rumeni i gotovo preliveno plamenom otsjevom i čudnom glatkošću. Teška se borba odražavala na tom ljepušnom licu. Trzanje, sijevanje, koje doводи do nesvijesti, i bolovi počeli su najavljivati svoje djelovanje. Jedan je novi život objavljivao svijetu svoj porod, kad mu se ovaj najmanje radovao. Mlada je majka očajavala, što će roditi u takim teškim prilikama. „Što ću s djetetom, kad ne znam ni kuda ću sebe sklonuti. Pa balest iza porada. O izgubljena sam, posve sam izgubljena!« I suze su kvasile njene zarumenjele jagodice. Ona je tapkala čas iz tame vatri, čas od vatre u tamu. Najednom se ustavila kraj vatre s iznakaženim i preblijegjelim na smrt licem.

(Nastavi će se.)

„Islam Dunjasi“:

Jedna opomena,

»Ja vam zabranjujem gaziti pravo dvaju slabih: siročeta i žene.« — H a d i s i - š e r i f.

Kako velika opomena, kako za zajednicu važna postavka, duboka samilost i visok osjećaj plemenitosti!

Veliki pejgamber (a. s.) u ovoj uzvišenoj izreci veli: »Ja vam zabranjujem gaziti pravo dvaju slabih: siročeta i žene.« To je norma, koja štiti prava gotovo dviju trećina stakoga naroda. Kad se kaže: ž e n e i s i r o č a d, pred oči izlazi jedna velika skupina, koja je tako mnogobrojna i za ljudsku zajednicu važna. Tijelo i duša njihova povjerena je ljudima. Na milijone majki, sestara i djece izgledaju pomoć od nas, sva su njihova prava povejana u ruke muškaraca, za njihovu sreću i nesreću odgovorni su muškrci. Oni su (žene i siročad) predmet posebne preporuke časnoga pejgambere, toga

zaštitnika nemoćnih.

Eto tako plemenitim riječima štiti nemoćne čovjek, koji je na svakom mjestu i u svakoj stvari, pri svakom djelu i u svakoj kretnji postigao skrajnje savršenstvo. Moraju se poštivati svačija prava, zloraba je zabranjena svakome. Je li moguće da čovjek ne ostane zanesen i zadivljen ovom posebnom i naročitom zaštitom sirotinjskih i ženskih prava, što ih Alejhiselam zastupa?! Nosioći ovih zaštitnih prava, imaju svoja vlastita svojstva, a i osebine, koje utječu na zajednicu.

Vlastita svojstva siročeta jesu, da je ono bez oca i majke i u opće staratelja, te jadnik i nemoćnik u zajednici, bez štititelja, vodiča; sirotica bez ikoga svoga. Njegov je tjelesni i duševni život vazda izložen najvećoj opasnosti. Prema tomu njegov je položaj u kulturnoj zajednici vrijedan osobite pažnje. Njegova prava, pravije reći zloraba njegova položaja, izrabljivanje njegova opstanka i njegov mizerni život prepušteni su udesu. Ono, uboišće, bez ičije pomoći, koje nije u stanju štiti svojih prava, na svakom je koraku oštećeno. Nije sposobno samo sebe čuvati i braniti od tugjih nasrtaja.

Dijete bez oca nepotpuno je biće, jer ga nema tko čuvati, i za to su mu data veća prava, za to je ono kao emanet, kojega mora čuvati zajednica. Zdrav će razum lahko shvatiti, da je uskrata sirotinjskih prava uništenje njegovo.

Da sada pogledamo siroču u njegovu odnosu i utjecaju na zajednicu. Ovo se gotovo potpuno razumljelo i kod¹ razmatranja! njega samoga. Ako mu zajednica uskraćuje njegova prava, ako je zapušteno i tako se nitko ne brine za njegovu budućnost, od njega će biti samo jedno zapušteno i uništeno biće, koje će služiti samo na teret i na sramotu zajednice, premda je moglo, eventualno, postati vrijednim čestitim članom njezinim, koji bi joj mogao služiti na korist, diku, ponos. Snaga zajednice, koja se postiguje odgajanjem valjanih članova po roditeljima i vrijednim starateljima, sa ovakim se bijednicima umanjuje i gubi. Dužnost pojedinaca nije samo u tome, da ne gaze sirotinjskih prava; dužnost je i to, da se nastoji ovakove nesretnike odgojiti, opremiti ih za život i učiniti ih sretnim. Islam imperativno nalaže megjusobno potpomaganje. Tomu je najbolji svjedok ovaj badisi-šerif: »Muslimani su jedan drugom kao zidovi kakve zgrade, koji se meigusobno učvršćuju i jedan s drugim čvrsto stoje.«

Danas je država upravitelj i čuvar zajedničkoga imetka. Jasno je da ona nosi na sebi veliku odgovornost i da je opterećena važnom dužnosti nadziranja sirota. Bez obzira na to, što ovaj hadis govori o megjusobnom pomaganju muslimana, prama prvom hadisu kao što je briga za siročan t. zv. „z i m i j a“ (podanika), koji žive u dobrim odnošajima sa sugrađanima muslimnima, isto je tako dužnost i islamske države kao što je dužnost štiti njihov život, imetak i čast. Nikakve razlike nema

megju njihovom i muslimanskom siročadi, dapače za njih pejgamher (a. s.) veli: »Tko zlostavi (uzne miri) zimiju, ja sam mu tužitelj, a kome ja budem tužitelj, tužiti ću ga na sudnjem danu.«

Najgorča istina i najlošija slika naše zajednice jest to, što na svakom koraku susrećeš kukavno stanje zapuštene siročadi. Gledajući svaki čas ove bijednike obiknemo se s njima. Nema, što se otalen nagja, ne da se ničim ispričati. Osnivati utočišta i sirotišta, gdje će se od ove napuštene i siromašne djece, koja tumarajući tamo i amo pružaju ruku i prose milostinju, odgojiti valjani i čestiti ljudi — ne znači ništa drugo, nego ojačavati organizam narodni. Nama bi trebalo dosta sirotišta. Ovo je jedan od onih medikamenata, koji bi imao liječiti naše zajedničke rane i zdrave nas izvesti na put spasa i narodne sreće.

Koliko islam vodi brigu o jetimima najeklatantnije ilustrira ova Božija zapovijed: »Koji se boje da će iza sebe ostaviti nemoćnu siročad, neka iskazuju bogobojavnost, da se tugju siročadi lijepo javljaju i čine im ono, što žele da se njihovim čini, kad oni umru.« Ovo je jedino veliko jamstvo zabrinutim roditeljima i moralna zasada neodmjerene cijene. Pod ovakim uvjetom i na ovaj način mogu roditelji ostaviti svoju djecu Bogu na emanet i *mirno* zaklopiti oči.

Gledajte koliko nam Svevišnji Bog preporuča jetime a naprama tome koliki razgovor, utjehu i nagradu obećaje roditeljima! Ovim se položaj siročeta poboljšava; pružiti mu utjehu znači osigurati Božju zaštitu nad svojim siročetom. Nema koristi od samoga strahovanja, već treba i drugima pomoći. Treba osigurati svoju djecu, a osigurati ćeš ih tako, da za života pomažeš tugju. Velke li utjehe i visoke li milosti Božije ...

Dužnost je dakle, da svatko pomaže tugje sirote, pa je time osigurao svojoj dječici, koju iza sebe osatvlja, Božju zaštitu. Šta može biti bolje od ovoga? Zar može biti nešto uzvišenije od ove zasade?

Da sada razmotrimo ženu. Ona je vrijedna osobite pažnje. Ona je čovjeku drug u životu, srcu gnijezdo, a djetetu majka. Bez žene je odžak hladan, a djetetu bez majke vrat je pognut. Lice, koje ženska ruka ne pogladi, ne osjeti slasti života. Ona upotpunjuje čovjeka. Tko ne gleda površno, zapaziti će kod žene neku osobitu istančanost i prirodnu ugladenost, koja je samo njezino svojstvo. Ona je stvorenjem u pogledu osjećaja tankočutna, stoga je i vrijedna pažnje; ona pokazuje neka duševna svojstva, koja su vrijedna osobitog obzira. Nauditi njezinoj tako dubokoj samilosti i njezinim unutrašnjim osjećajima, ne dati pažnje onoj njezinoj lijepoj i istančanoj samosvijesti, nije ništa drugo, nego zaniijekati postojanje ljudske cjeline, jer žensko srce popunjuje muško biće.

Položaj je žene u ljudskom društvu i brojem i kvaćom kud i kamo važniji od muškoga. One čine 60%

cjelokupnog ljudstva. Biva da se dobro upotrijebe i da se poštuju i cijene njihova prava kako treba, mnogo bi se koristilo i u velike bi se povećala: snaga ljudske zajednice sa ovim spolom, koji kako istakosmo, sačinjava veću polovinu ljudskog društva. Svijet je sastavljen od ova dva spola, koji imaju posebne dužnosti, a i posebna; prava. Da se ove dužnosti i prava po propisima šerijata izvršuju i poštuju, postiglo bi se najveće savršenstvo u obiteljskom i narodnom životu. Moralno i materijalno blagostanje i sreća jedne obitelji ovisi o osiguranju ženskih prava.

Žena je stvorenjem slabašno biće. Za to je u šeriatu udata žena, kao i nemoćno siročje, predana mužu na emanet. Muž je dužan da zadobije njezinu ljubav na taj način, da pazi njezina prava, dia poštuje njezine osjećaje, da se brine za njezinu opskrbu i udobnost, da je u tuzi razgovara i u svemu, što može ljepše postupiti s njome. Tako se žena neće smatrati poniženim stvorenjem, koje je prepuštamo nemilosrdnim hirima i ćejfov&na, te ikoje je samo objekt životinjskim pohotama. Ima mnogo ljudi, koji ženu smatraju inferiornim stvorenjem, koje je čovjeku dato, da pomoću njega može udovoljavati svojim životinjskim pohotama. Ljudima sa ovako gadnim osjećajima nije moguće prama ženi pravedno i čovječno postupiti. Iskazivati svoju vlast i nadmoć nad ženom, ženiti se sa više žena ili ih puštati, nije ništa drugo, nego dia taj čini strašno nasilje, silnički zločin protiv čovječnosti, koji daje vrlo lošu sliku moralne pokvarenosti i slabosti njegova razuma. Zlorabiti ovaj amanet, najveća je povreda pravde i Čovjekoljublja, to daje sliku najgore pokvarenosti i zvjerske ćudi; to je gaženje šerijata. I u današnje t. zv. kulturnom doba ima sva sila tih prestupaka protiv ženskih prava, da se ne mogu ni izbrojiti sva nasilja nad ženskim spolom. Vrlo se malo posvećuje briga porodičnoj sreći, odgoju djece, porodu, životnim potrebama, i svima dužnostima, radi čega i jest nastalo u današnjoj porodici rasulo, mizerija i nemoral, nasilje, nepravda i ostale nesreće, koje podgrizaju i uništavaju život. Materijalna oskudica i pomanjkanje duševne hrane uništava našu ženu i moralno: i materijalno. Ovo stanje dokazuje, da među nama apsolutno nema domovinske ljubavi niti osjećaja i srca, niti Božijeg straha, koji je vrelo svih vrlina. Razumije se, da treba baš za to, što je žensko radi svoje prirodene joj slabosti izvrgnuto tolikim opasnostima, još veću pažnju posvetiti njezinim pravima.

Jasno će biti zašto je pejgamber (a. s.), naročito zabranio gaženje djetinjstkih i ženskih prava, ako se predoče sve one strašne posljedice toga nepoštivanja i koliko su kobne za ljudsko društvo. S obzirom na to, što se ove užasne posljedice kod nas opažaju u najvišoj mjeri malo je, ako ovaj hadisi-šerif svaki dan recitujemo i svaki čas pred očima držimo.

Ali što nam pobuđuje najveću znatiželjnost, jest fakat, da oni, koji nam tumače vjeru tvrde i propovijede

daju, da se ona sastoji iz samog izvršivanja tjelesnih obreda i još nekih formalnih strana njezinih. Šta misle oni, koji ne izvršuju zadaće, da podučavaju svijet u islamskim vrlinama i njegovom moralu, oni, koji ne izvršuju nikakvih dužnosti spram domovine i naroda svoga, koji iskorišćujući neznanje naroda čine šerijat oružjem apsolutističkih vladara, koji su krvni neprijatelji naprednijih pojedinaca, što smjelo iznose istinu na javu? Ima li i jedan od 99% naših vaiza, da zna moralne zasade" i vrline pejgambera? Ako ima, kome i kako ih kazuju?*)

S turskog: H. Džafer Melunedagić.

Narcis:

Pod noć..

Abduselamu Osmanagiću.

Grimiz gasne na zapadu
 Stvari sniju, bića šute;
 I svilena noć se spušta:
 Na predjele i na pute.

A jongovan miri plavi
 Još ga zadnji traci ljube;
 Mir na polja tiho slazi
 I sjene se noćne gube.

Na klupi podi starom lipom
 U sumračnom čaru plivam;
 I ja vječno sanjar ludi
 O dalekoj sreći snivam.
 Sa raskošja slasti jedne
 Spokojno mi duša mrije;
 U dubini srca niču
 Slike redom najmilije.

Tu bih noćas probdjet htio
 Dok se danak ne pomoli;
 Da prošnjem sne ljubavi
 I suszice njene boli.

Da uz žamor nježnog cv'jeća
 Sav svoj život tu prosanjam;
 Tek da ne znam da se samo
 Časovitom dojmu klanjam.

*) Bilo bi nam milo, kad bi ova opomena našim odlučujućim i pozvanim, kao i našim bogatašima otvorila oči. da malo progledaju. Strašno smo i nisko pali. pa će trebati mnogo sila, da nas iz ovog ponora izbavi. Odlučujući trebaju stupiti u akciju oko izbavljanja, a bogataši da posegnu rukom u džepove, da nam se ne rekne rozi džezade; **fime kiuntum?**

Uredništvo.

Muhamed Seid Serdarević:

Strašivost.

— (Svršetak.)

Uzrok strašivosti može da bude u samoj naravi čovjeka. Rodio se je, recimo, sa slabim živcima, ili mu oni kasnije oslabe i postanu nenormalnim pod utjecajem bolesti ili i drugih kojekakvih neprilika. (Ovako možemo protumačiti okolnost, da neki ljudi koji su nekad bili vrlo slobodni, postanu kasnije strašivice.)

Ali strašivost se, pa uzrok joj ma kakav bio, ne može drugo nego pokuditi. Samo onaj, čijoj je strašivosti uzrok u samoj njegovoj naravi, predmetom je manje osude i blažijeg" prijekora nego inače. Prema takovu čovjeku iskazujemo s jedne strane prezir i mržnju, a s druge samilost i sažaljenje.

Kako vidimo i pnirogjena strašivost se ne može oprostiti, jer je svaki čovjek dužan raditi na tome, da po mogućnosti gadne čudi i nelijepa svojstva od sebe odstrani ili ih bar ublaži naprežući se u isti mah, da se pokazuje sa protivnim svojstvima Ova će neprirodna svojstva neprestanim ponavljanjem u dogledno vrijeme preći čovjeku u — čud.

Mogućnost istrebljenja gadnih čudi iz čovjekove duše ili bar njihova ublaženja te prisvojenja njima protivniih ine može ae poreći. Inače ne bi imao smiiišfa ad!goj; rad oko njega bi bio puka besposlica, pedagogija suvišna, a proučavanje njezino prava danguba. Isto tako ni učenje vjere o etičkim načelima i njeno moralisanje ne bi imalo nikakva značenja.

Naš narod mrzi i prezire strašivicu i nazivlje ga kukavicom. On ideal iše junaštvo i hrabrost i drži ih svojstvom muškaraca. Strašivost mu je naprotiv svojstvom žene, obično babetine. S toga u svojim narodnim pjesmama meće u usta izvjesnim licima ove značajne, na strašivicu upravljene riječi: „Idi kući pa obuci dimije!“ Ovim hoće da kaže: „Ti nijesi muško; ti si naprotiv žensko, koje treba da sjedi kod kuće. I ti sjedi kod kuće odjenuvši se u žensko odijelo!“ — On juncima, dakle smionim ljudima posvećuje pjesme, njihovu uspomenu čuva i predaje ju u pohranu svome potomstvu, pa ona od jednoga pokoljenja drugome prelazi putem tradicije.

Soko-ptica je vrlo omiljela! kod našega naroda i — tako rekuć — impozantna radi svoje slobode i hrabrosti. On je za to spominje u svojim pjesmama i poslovicama, a s njom kao s idealom prisposoblja slobodne i hrabre ljude. Sthovi:

»Kao soko slobodan;
Bolje ti je jedan dan
Nego živjet sramotan
Sto godina Abdija«

izvađeni su iz narodne duše, proistekli iz njegova živog uvjerenja«

„Strašiv čovjek ni šehid ni gazija" veli naš narod. To će reći, da strašivica ne može postići ni ahiretskog ni dunjalučkog dobra To je živa istima. Za strašivicu se može reći: „Hasireddun'ja vel-ahire!“ (Izgubio je i dunja i ahiret). — Da ovo malo rastumačimo:

Džihad t. j. borba za vjera i domovinu je jedan od najvećih fazileta, što ih vjera hvali i preporučuje. On je sveta dužnost muslimana, a gdjekad i svakog pojedinog samo ako je ikoliko sposoban. Plata od Boga je za to preogromna upravo neizmjerana. Umrijeti se mora svakako, pa kad li tad li, te blago mi se onome, koji pogine na bojnome polju žrtvujući sebe za din i vatan! — Hoće li strašivica dragovoljno sudjelovati u džihadu, pa ugrabiti fazilet šehida ili gazije? — Kad biše — da Bog sačuva! — svi muslimani bili takovi t. j. strašivice, pregazili bi ih neprijatelji, njihovu svu zemlju poklopili, njija zasušnili, njihove žene i djecu porobili i sve njihovo pootimali. Rz, obraz, časit, din — sve bi to bilo pod nogama.

Hadž je jedan od ono pet glavnih stupova Istama. U njegovu je pohvalu od strane vjere rečeno vrlo mnogo, jedan hadž, obavljen kako treba i uvažen kod Svevišnjega (hadži mebrur) briše iz teftera sve do tada počinjene grijeha čovjeka, u koliko od njija nijesu trpjeli drugi (ubijstva, ozljede, krađe, otimačine, uvrede itd.) Ali koliko ljudi imade, koji su bili vjerom zaduženi, da obave tu vjersku dužnost, a da tonijesu učinili od stana da se neće natrag povratite! Tako ne samo da ih je mašio jedan veliki fazilet i mnogobrojna korist, nego uprtiše na svoj vrat jedan strašno težak grijeh. (Mnogobrojnu korist iz hadža crpe samo pametni i razboriti ijudi osobito ako su još obrazovani)

Zapriječiti da se pojedincu ili narodu čini krivo i nasilje, izbaviti koga iz pandža kakva naslnika pa ga kurtarisati njegova zuluma, — to je i plemenito i uzvišeno. Skresati zulumčaru u brk ono, što ga ide, pa tako eventualno ublažiti bijedu jednog Božjeg roba ili Božjih robova, — to je u očima vjere nešto veliko, nešto, što se ne može nahvaliti. Ovo strašivica ništa niti može niti smije učiniti. On će svojom šutnjom i pasivnošću pogodovati svakomu tiraninu i lopovu i tako mu dati povoda da ustraje u svojoj tiraniji i lopovluku ili da ih još i poveća.

Svaka akcija, koja ide za postignućem kakva velikog i zamašnog cilja, kao što je slava, bogatstvo, oslobođenje (ako se recimo raidi o skupini), izvojštenje kakvih prava ili povlastica, — skopčana je manje više sa nekim poteškoćama i rizikom. Radi toga strašivica ne smije ni u kakvu takvu akciju i svako je veće dobro ovoga svijeta, što ljudima služi za najveće ciljeve, za njega — izgubljeno. Ako slučajno i stupi u jednu takvu akciju, teško mi se njemu! Trpi duševni nemir, naje me alatko ni sto jade ni što pije, ne može se čestito ni naspavati, pravi je bijednik. Niko pametan ne bi bio u njegovoj koži ni po što.

Da je recimo Kolumbo bio strašivica, ne bi otkrio Amerike. A kad bi bili i drugi ljudi za njegova vremena i kasnije takovi t. j. strašivice, i danas bi nam bio taj novi svijet nepoznat. — Da je svak strašiv, ne bismo danas imali aeroplana i sl., avijatici ne bi bilo ni traga. Tako bismo bili mahrum i od mnogih drugih kulturnih tečevina.

Pa i Božji poslanici, kao i drugi reformatori i nosioci velikih ideja, da su bili strašivi, zar bi činili ono, s čega mi prema njima gojimo osjećaje ljubavi i poštovanja?

Arab kaže: „Elhainu haif“ t. j.: I izdajnik je bojažljiv, (to jest boji se posljedica svoga izdajništva.) Ako bismo stali pod logičarsku razmatrati o ovome sudu, trebali bi zaviriti u nauku o izvodima: pretvorimo li ovaj, po modalitetu asertorni a po kvantitetu neoznačeni sud u apodiktički i općeniti, glasiće nam: Svaki izdajnik mora da je bojažljiv. Iz ovoga suda, istina ne bismo po obratu mogli izvesti: svaki bojažljivi mora da je izdajnik, nego samo: Neki (ili pravije reći: mnogi) bojažljivi su izdajnici. Ali sama okolnost, da se svojstvo bojažljivosti (drugim riječima: strašivosti) odnosi na izdajicu inače u očima svakog poštena čovjeka gadna stvora — sama ta okolnost kaže, da je to svojstvo gadno i da su strašivica i izdajica u vrlo bliskome srodstvu, što strašivici neće nai čast poslužiti'. — Uostalom istima je — iskustvom dokazana — da je strašivica obično izdajica i da se prema njemu ne može imati povjerenja.

Strašivica je uz ono, što čas prije rekosmo, i malo-dušan. Njega obično prati grizodušje. Pozvat osobito u kakvu zamašnu narodnu akciju, ako se odazove, grize ga u duši što je to učinio, što je uopće rekao da će to učiniti; ako se pak ne odazove, također ga grize, jer se boji natrodnoig gnjeva. Njegovoj duševnoj patnji i nemiru nema kraja osobito ako se slučajno desio pohlepan, lakom ili slavohlepan. Te mu se želje moraju da izjalove budući dai ne smije pristupiti k njihovom ostvarenju.

Smijonu čovjeku sreća daje ruku" veli jedna narodna poslovice, a o istinitosti njezinoj će se svako osvjedočiti, ko pročita gornje naše retke.

I smionost dakako kao i svaka druga stvar imade svoju granicu. Ne smije preći' u drskost, koja je pokudena kao i strašivost, a od ove još opasnija i po ovaj i po onaj svijet. Razboritost treba dai vlada, pa je isključena i jedna i druga ekstremnost (i strašivost i drskost).

Budimo razboriti uvijek i svagdje, slušajmo glas razbora u svačemu, pri udovoljavanju pohotama i nagonima svih vrsta, pa se ne bojmo nikakvih zMh posljedica.

Nedžib Čardžić:

Ali Baba i četrdeset hajduka.

Drama u pet činova.

Po priči iz Hiljadu i jedne noći.

(Nastavak.)

ČIN II.

(Dogđa se u Ali babinoj kući. U pročelju sobe sećija, prostrta starim istrošenim ćilimom. Na lijevoj strani vrata, a na desnoj strani dolje jedni mangala leđen i ibrik.)

Prizor prvi.

Zarifa i Faik.

Zarifa (sjedi na sećiji i gladi sina po licu, koji je sjedeći naslonio svoju glavu na nju): Drago zlato materino, jesi li mi gladan?

Faik (tužno): Kako ne ću biti gladan draga majko, kad je davno već bilo podne, a mi još ručali nismo.

Zarifa: Oca ti još nema, a on bi nam donio brašna i pirinča iz čaršije, pa bi nam odmah zgotovila što god za jelo.

Faik: A što je babo danas tako dugo ostao, a do sad je uvijek ranije dolazio?

Zarifa: Dragi sinko, može biti, da nije mogao odmah da proda drva, pa ćeka mušteriju

Faik: Ah, draga majčice, već me boli trbuh od gladi. (Hvata se rukom za trbuh.)

Zarifa: Pretrpi se dragi sine, sad će on doći. Sve ga evo pogledam, kad će se pomoliti na vrata. (Poljubi sina u čelo.)

Faik: Ah majko, kako smo siromašni, a naš amidža bogat, pa imaju svega u kući.

Zarifa: Strpi se sinko! Ne će ni ovo biti ako Bog da za uvijek ovako! I nama će dragi Bog dati, pa ćemo i mi imati. Samo mu se trebamo moliti i klanjati (Briše suze.)

Faik: Pa ja uvijek klanjam.

Zarifa: Tako treba sine, tako, pa će nam odmah dobro, biti. (Poljubi ga opet.)

Prizor drugi.

Prijšnjiji Ali Baba.

(Ali Baba dolazi noseći u vreći blago. Zarifa skoći, a Faik potrća ocu susret i zagrlj ga.)

Faik: Oće dragi, koliko te dugo čekamo!

Ali Baba: Kako ste mi, jeste li se bili za me što god zabrinuli?

Zarifa: Mislila sam, da nijesi mogao odmah, da drva prodaš, pa se zabavio. A što ti je ovo u vreći? (Pokazuje rakom na vreću.) (I Faik gleda začuđeno čas u oca, a čas opet u vreću.)

Ali Baba (veselo): Razmotaje, pa vidite, što sam vam donio.

Zarifa: Vidiću baš, što si nam donio. (Počima driješiti vreću.)

Faik (prelazi vreći): I ja ću ti majko pomoći, da odriješiš vreću.

Zarifa (vidivši dukate čudi se): Za Boga dragi mužu, to su dukati!

Faik (veselo i ushićeno): Oče dragi, ovo su sve dukati!

Ali Baba: Jesu sine, sad se više ne ćemo patiti, nego ćemo svega imati.

Zarifa (izrazom brige i straha na licu): Oh majka mi žalosna, odakle ti ovoliki novci? Da ih nijesi komu oteo ili ukrao?

Faik (veselo zaviruje u vreću): Vidi ih majko, vidi kako su lijepi i žuti!

Ali Baba (oholo i veselo): Nisam ih ženo ni oteo, ni ukrao, nego na pošten način dobio. Bog mi ih dao, pa eto ti.

Zarifa (ushićeno): Kako, kako, pričaj mi!

Faik (gleda začuđeno u oca): Pričaj nam dragi oče, kako si ih dobio!

Ali baba (mahnu rukom): Našao sam ih eto u jednoj hajdučkoj stijeni. Tu se nalazi još mnogo blaga i drugih stvari, što su ih hrsuzi i zlikovci jadnim ljudima pootimali a njih poubijali.

Zarifa (radoznalo): Za Boga dragi mužu, kako ti to iznađe?

Ali Baba: To ću vam kasnije ispričati potanko, a sad treba da se pobrinemo, i gdje ćemo ovo blago o-staviti i sakriti.

Zarifa: Ja bih rada znati, koliko ima tu oka blaga, pa da časkom donesem mjeru od djevera Kasima, te da izmjerimo.

Faik (veselo skaćući): Da, da oče, da izmjerimo. .
Ali Baba (srdito): Mahnite se čorava posla! Zašto da mjerimo. Glavno je da imamo novac, a koliko oka, to je sporedna stvar.

Zarifa: Nemoj dragi mužu, već da baš izmje rimo, jer sam vrlo znatiželjna koliko će tu biti oka du kata.

A'i Baba (u sebi: Ja ženskog li posla!): Pa idi donesi od brata Kasima mjeru da izmjerimo! (Prema ste.) A ti idi, pa nahrani i napoji magarad, a onda dođi ovamo!

(Zarifa i Faik odlaze.)

Prizor treći.

Ali Baba sam.

A1 i B a b a (sjeda na sećiju, a onda vadi svoj kamišić i puni ga iz kese): Oh što su ove ženske čudnovati božji stvorovi! Hoće da žena vidi i koliko oka ima. One hoće sve da znadu: Kakvo je što i koliko nečega ima i ovo i ono i sve. (Odmahuje rukom.) Ja, (iskašljeje se)

one hoće u svašto da svoj nos zabodu. (Kreše i zapalju-je lulu. Za tim šuti i razmišlja.) Zbilja ovi današnji nenadani slučaj još mi uvijek pričanja se kao san. Hm' i to sladak san. (Smije se.) Zaista su pravo kazali: Ko može k'o Bog. Ili ono: Kad Bog daje komu, ne pita čiji je sin. Eto kolika je razlika između prijašnjeg i sadašnjeg Ali Babe! (Hoda tamo i ovamo.) Prije siromašni drvar, a sad....? Moj brat Kasim ima baš lijep imetak, što mu ga je žena donijela, a osim toga još i nešto, što je naslijedio od rahmetli oca. Na tom sam mu imetku, pravo da kažem, prije često zavidao. A sad? (Ponosno.) Što je vas taj njegov imetak prema ovome mome sada? (Pokazuje rukom na dukate u vreći) Za jedan mali dio od ovoga kupio bih vas njegov imetak. A za ovo sve kupio bih pola našega grada. Bi vjere mi pola, ako ne bi i više. (Smije se i zaviruje u vreću.) Hm' što je suđeno, da ja danas odam u drva kod one stijene i da nađem toliko blago. I ona opet riječ „Sezame“, na koju se ulaz u špilju otvara i zatvara, baš čudnovata i tuhafli stvar. E ako to nije nekakav sihir i čarolija, ja ne znam, što bi moglo drugo da bude. Da nijesam dobro čuo ovu riječ od harambaše, ne bi danas došao do ovoga blaga. Hm' nikako se ne mogu načuditi ovoj riječi. Dodeš pred zatvorenu stijenu i vikneš „Sezame“, a ona ti se odmah otvori i ti uđeš unutra. Kad svršiš svoj posao i nakupiš na primjer dukata koliko ti treba, opet vikneš „Sezame“, a vrata ti se otvore i ti izjideš van. (Sjeda opet na se-ćiju.)

Prizor četvrti.

Prijašnji i Zarifa.

Zarifa (donosi mjeru): Evo dragi mužu, pa da časkom izmjerimo. (Spušta mjeru).

Ali Baba: Šta kaže brat, kad si zaiskala mjeru?

Zarifah: Ništa on ne reče ,već njegova žena: „A što će vam sad u ovo doba mjera? Šta vi to imate da mjerite?“

Ali Baba: A šta ti na to reče? ^s

Zarifa: Nekako me naljuti ovo njezino ispitivanje; ali joj odgovorili: Mjerićemo brašno, što smo ga danas kupili.

A1 T B a b a: A ona opet razbiraša hoće baš da zna, što mjerimo. Vidi ti nje!

Zarifa: E sad ćemo baš vidjeti, koliko je teško. (Prihvaća za vreću.)

Ali Baba: Eto baš ćemo izmjeriti, kad hoćeš. A da si mene vala pitala, ne bismo mjerili. (Mjere.)

Zarifa (gleda začugjeno u svoga muža): A zašto dragi mužu?

Ali Baba: Zato, jer bi mogli doznati što smo mjerili, pa eto belaja.

Zarifa: Ne će znati. Otkle da doznaju?

Ali Baba (kao da ne čuje, već broji): Sedam i po ravno.

Zarifa: Sedam i po oka? Majka mi vesela! I to sama dukata. (Veselo.): Čuješ mužu! Odmah ćeš mi nabaviti haljine, kakvih nema niti jedna moja druga u našem gradu. Kuću ćemo dobru napraviti i sve ostalo nabaviti, što nam treba. Zar ne dragi mužu? (Zagrli ga).

Ali Baba (gleda ju začuđeno): E baš su tuhaf ove žene. Samo da im je lijepih haljina, pa da se obuku. A ne znaš, da bi to odmah upalo svijetu u oči, pa bi rekli: „Otkle najednom Ali Babi toliko bogatstvo, kad do sada nije ništa imao osim troje magaradi.“

Zarifa: Pa ja šta ćemo dragi mužu?

Ali Baba: Ništa. Spravićemo dukate gdje god na sigurno mjesto, pa po malo nabavljati, što nam treba, a ne sve odjedanput, kao što ti misliš.

Zarifa: Pa dobro dragi mužu, radi kako hoćeš. Ti si stariji i pametniji, ti si kućni starješina, a ja se više ne ću miješati u tvoje poslove.

Ali Baba (zadovoljno): Tako je; a sad uzmi mjeru, pa je nosi bratovoj kući natrag.

Zarifa: Hoću. (Uzima mjeru i odlazi.)

/ (Nastaviće se).

Murat Sinanagić:

Aeroplani u ratu.

(Nastavak.)

III. Zadaća aeroplana u ratu.

Aeroplan je najmlagje oružje i upotrebljava se poglavito za izvide. Tu je on od neprocjenjive koristi. Gdje ne može dospjeti ni najhrabriji pješak, ni najbrži konjanik, tu dolazi aeroplan, ploveći po zraku poput ptice. On pregleda položaje neprijateljske, tugje vojske, a glavna mu je zadaća, da otkriva tugje topništva. Artilerija se zbog toga krije u granje posječenog drveća, zakopa se u jame, samo da topovska usta vire iz zemlje i gleda da izbjegne na svaki način pogledima s aeroplana i da ostane sakrivena.

Katkad jedan jedini top, zgodno sakriven, nanese neprijatelju više štete, nego čitava baterija-

Tako aeroplan uhagja neprijateljske položaje, vraća se na trag i dojavljuje svoja opažanja glavnoj komandi, odnosno topništvu, da ono koncentrira vatru tamo, gdje treba.

Ali naravno često se desi, da vozač u aeroplanu bude po meten u svom posmatranju. Jer ga obaspe neprijateljska vatra svih vrsta oružja i raznoga kalibra.

Iz opkopa okrenu vojnici svoje puške i začnu brzu paljbu na smjeloiga vozača. Mašinske puške, koje su smještene u opkopa, okrenu" svoje cijevi u vis i počnu rigati čelične kugle. Maslinska puška je osobito opasan protivnik aeroplana, ako je na njenom domašaju, jer može izbaciti u minuti 100—500 taneta. Dosta je da vozača pogodi jedno i on je dovršio.

Ali aeroplan može i podnijeti puno. Najviše kugla potrefi u krila aeroplana, ali ona su neosjetljiva, jer take rupe ne smetaju vožnji. Vozač se ponosi takim »ranama« i kad sagje onda i obilježi datum i zakrpi- Drukčije je naravno, ako bude pogogjen propeler, motor ili posuda za benzin- U takom slučaju mora se pilot spustiti na zemlju i bude zarobljen, ako ostane

Najveći su neprijatelji aeroplana brzometni topovi, koji su građeni za odbijanje aeroplana, Kruppova fabrika u Essenu ima ; patent na te topove, koji su se u ovom ratu pokazali osobito -dobra- Cijevi su u tih topova uperene u vis i mogu se okretati , na sve strane- Njemačka ima puno da izahvali tim topovima, što su engleski i francuski aviatičari odbijeni od njemačkih položaja na zapadnoj fronti. Najviše su se istakli u suzbijanju neprijateljskih, aeroplana oberlajtnant Bolke i Immelmaina. Bolke je oborio dosad 19 aeroplana, a Immelmann 13.

Neprijatelji aeroplana su i oklopljeni automobili, oboružani tijekom topovima. Čim se pojavi neprijateljski aeroplan, upute se ; automobili najvećom brzinom u istom smjeru kao i aeroplani i topom rade svoje. U isto vrijeme bude telefonski obaviješteno zapovjedništvo vlastitih aeroplana, koji se nalaze daleko za legjima fronte. Sad i aeroplani stupe u akciju jer nema boljeg obranbenotg sredstva od aeroplana nego sam aeroplan. Čim prisprije vijest o približavanju neprijateljskog aeroplana iz hougora se izvlače krilati brsci, motor se stavi u gibanje, momčad "-već drže aeroplan, a dva smjela vozača sjedaju u nj, da dijele mejdan u zraku.

Sad se razvija dvqboj izmegju aeroplana. U takim slučajevima bude onaj vozač pobjedioc, koi je sabraniji, smieliji i koji se mogne više uzdignuti i na neprijatelja baciti zlokobnu bombu. Gledaocima sa zemlje, izgleda taka borba kao igra dviju ptica. ... Ali to je igra na život i smrt, jer ako vozač i nemože upotrijebiti "...boirtbu, zgrabi karabinku, ili ako je aeroplan opskrbljen mđšin- skom puškom, počne ova posipati smrtonosnu kišu taneta.

Nadvladani aeroplan mora se spustiti na zemlju ili dadne, svome stroju najveću brzinu i zamakne u oblake.

Osim izvidne službe ima aeroplan često zadaću, da ruši , mostove, utvrde ili da bombardira neprijateljsko topništvo- Za to on mora biti dobro i obqružan. Najbolje sredstvo i oružje za rušenje ćuprija i uopće za bombardiranje jesu bombe. To su , kugle raznoga kalibra i težine, napunjene praskavim stvarima- Jedna bomba razruši most od čelika. Ali bacanje bombi na _ mostove je nesigurno, jer se mora obavljati iz visine, a ćuprije r su uske. Bomba stoji u jednrj spravi, koja je mehanično ispušta, kad se vozaču prohtije.

Piloti nose još sobom puške, revolvere, a ima aeroplana i mašinskim puškama opskrbljenih- Francuzi su upotrebljavali u ovome ratu i gvozdene strjelice, duge 20 cm, a tako šiljaste, da mogu probiti ćovječije tijelo ćitavom dužinom, ako se spuste ,, iz prilićne visine.

U najnovije vrijeme grade se aeroplani s topovima, a to su : ćitavi oklopljeni zračni omnibusi sa više propelera i motora. U Rusa ima tako oklopljena grdosija »Ilija Murovec«, ali je on morao umaknuti pred našim »golubovima«.

(Nastaviće se)

Abdul-Aziz Borić:

Politika.

— Crtica. — "

Strašna ti je to riječ politika! Bijaše mi šest godina. Jednog jutna igrah se na dvorištu sa velikim, divljim jarcem, koji bijaše pripitomljen. Netko kucnu ma glavnim vratima, koja bijahu još zaključana. Znatiželjan, tko li to tako ramo kuca, pritrćali i nekako ih jedva otvorih.

Kako li se iznenadili i prepadoh, kad se preda mnom ukaza ćovjek u diugom crnom kaputu sa žutim pucetima. Sablja mu je tek malo provirivala ispod ka-

puta. Najviše se je isticao sa svojim velikim brcima. Lice mu bijaše mrko i strasno. Za njim stajahu u redu isto tako odjevena četiri čovjeka, samo što su ovi još imali i puške.

Ja ih samo zgledah, pa bjež u kuću majci, obavivši se obadvjema rukama oko nje, ne mogoh niti riječi izustiti. U to se očuti nekvakva vika na avliji.

Moja mati uzevši me za ruku prigije prozoru i pogleda na dvorište. Časak je jedan gledala, a onda joj lice primi nekakvu čudnovatu boju. Onih pet ljudi unišli su u nj, te nešto ispituju našeg momka, koji se je od nekakve straha zabezeknuo, te ne umije pravo govoriti: muca, drhće itd.

Načuli, da pitaju za mog oca.

— Gdje ti je aga? — pitaše ga onaj brkonja.

— Ne znam, otišao je nekud, promuca nekako momak.

— Nama je naloženo, da cijelu kuću pretražimo, — opet će onaj s velikim brkovima.

— Tko su ti ljudi, majko? — upitam ja svoju majku, koja je još ukočena kraj prozora stajala.

— Žandarmerije, sinko, — izusti ona i opet ušutje.

Megjutim je onaj brkonja govorio nešto ostaloj četvorici nekakvim nerazumljivim jezikom. Obagjoše kuću ogledavajući je sa svih strana. Napokon onaj brkanja postavi jednog momka na gornjim a drugog na donjim vratima, a sam sa preostalom dvojicom unigje u kuću. Pred njim igjaše naš momak.

— A šta vi to, gospodine, tražite; — pita naša hanuma, — izusti on nekako jedva mucajući.

Sad brkonja stade nasred kuće, razmota nekakav papir, te započe nekako strogo Jedva kroz zube čitati: »U ime Njegovog Veličanstva cara i kralja, daje se na znanje žendarmerijskoj upravi grada Travnika, da se kuća u Š..... ulici, broj 19 ima pretražiti od spisa i brošura, čiji je sadržaj proti vlade«.

Ona dvijica skidoše puške te stadoše pretraživati. Moja baka ležaše na smrtnoj postelji, — te se još dobro sjećam —, kad je s jednog mjesta prenesoše na drugo.

Pretražiše i cijelu kuću a spomenutih brošura i papira nigdje nema. Sad onaj brkonja stade nešto u notes pisati. Kad je s tim bio gotov, dade zapovijed ostalim i ostaviše kuću.

Poslije upitali majku, zašto su u našoj kući bili žandarmerije, a ona odgovori:

— S politike, dragi sinko! Kazivala sam ja tvom ocu, da se progje politike, ali — koja korist. Pa eto ti dogje vrijeme, da i žandarmerije imaju posla po našoj kući.

— A šta je to politika? — upitam je, ja.

— Nesreća! Eto, što je! Već kadgod čuješ tu ne sretnu riječ, odmah bježi, od onog, koji ju je izustio, ako želiš, da budeš od onih sa žutim pucetima miran.

Od tad mi uvijek ostade na pameti riječ »politika«, a kad tko stane politizirati, ja odmah skrenem govor na drugo ili otale bježim,

Odgoj i nastava*).

Hamdija Mulić:

Odgoj.

Šta je odgoj? Da se tačno označi pojam odgoja treba, da posmatramo odgojiteljev rad. Valja nam dakle poći od iskustva! koje nam kazuje:

1. da zreli, tjelesno i duševno razvijeni ljudi pomažu razvitku djece koja su nezrela t. j. tjelesno i duševno nerazvijena;

2. nastojanje zrelih ljudi, da pomažu pravilnom razvitku djece, udešeno je po naročitom planu i unaprijed je sve smišljeno po kojima će se pravilima odgajati;

3. odgojitelji imaju namjeru, da se djeca razviju i usavrše, da poslije u svome životu žive i rade onako, kako su upućivana odgojnom nastavom u mektebu (školi), pod utjecajem svoga odgojitelja. (Lj. Protić: Pedagogika.)

Prema tome odgoj je svjestan rad, hotimičan utjecaj odraslih na neodrasle, ljudi na djecu u namjeri, da se djeca tjelesno i duševno razviju u odregienom pravcu.

Odgoj počinje od rođenja, a svršava se kada se dokaže, da je čovjek (insan) postao zreo. Nauka koja izlaže pravila i zakone po kojima se odgaja, zove se nauka o odgoju ili pedagogika.

O potrebi odgoja. Kada se dijete istom rodi, vrlo je slabo, bez njege bi maglo uginuti. Na prvom mjestu potrebna mu je tjelesna njega. Tu mu prvu pomoć pruža majka. Pa i poslije kada odraste, još mu je potrebno staranje drugoga. Čim počne oko sebe promatrati i saznavati, treba mu pažnje i na duševni odigoj.

Da ga pripustimo samome sebi, dijete bi ostalo prirodno biće, ali ne bi odgovaralo čovječijem zadatku (duševnom razvitku). Znanje što bi ga nakupilo (u kući u društvu i u igri), bilo bi jednostavno, nepotpuno i pogrješno; osjećaji bi mu bili tupi, izopačeni, volja bi mu bila mlitava potčinjena pustim prirodnijim nagonima (požudama, strastima). Zato je potreban odgoj i s potpunim pravom je rečeno, da čovjek samo odgojem postaje čovjek. Odgajanje je s toga potrebno svakoj ljudskoj zajednici. U koliko odgoj bude svestraniji, ozbiljniji, razumniji, u toliko je sigurniji napredak i budućnost te zajednice.

Djeca se odgajaju u rođenoj kući, zatim u mektebu ili školi. Kućni je odgoj u manje kulturnih naroda primitivan, nesregjen i nepotpun. Nije džaba rečeno: »Ko ima škola, ima i budućnosti« — jer se dobrim školama (mektebima) vrlo uspješno odgaja. Drugim riječima: što su mektebi ili škole bolje uređenije i naprednije, i odgoj je njihov sve bolji i napredniji. A i budućnost toga naroda biće pouzdanija i sjajnija.

*) Pod ovim ćemo naslovom donositi sve što se odnosi na uzgoj, mekteb i školu. Želili bismo, da ova rubrika u našem listu ostane kroz cijelu godinu, pa molimo, gg. učitelje i mualime, da nas svojim radovima za ovu rubriku što izdašnije pomognu.

Svrha i zadaća islamskog odgoja. Lijepo je i korisno, da je čovjek umno razvijen, pametan i učen, ali sretnu životu jednog muslimana nije to dosta. Musliman treba da bude i moralno odgojen, što više, veću brigu valja posvećivati moralnom odgoju nego umnom prosvjećivanju, jer moral više vrijedi od intelekta, a dobrotu čovjeka više od njegove učenosti. Lijepa je pohvala čovjeku kada mu se kaže, da je zbilja inteligentan, no još je veća pohvala, kada mu se rekne, da je potpun, čestit musliman (inteligentan i moralno odgojen). U vjerskom odgoju uopće najglavniji je odgoj srca. Vjera je cijelom svojom sadržinom stvar srca. Srce je izvor pobožnosti (ibadata u Islamu).

Glavna je briga muallimova (učiteljeva), da oplemeni dušu i srce u djece tako, da vazda teže dobru a da mrze zlo. Naročito su u Islamu svi uvjeti za moral (ćudoređe). Samo religijom (kao što je Islam) odgojen čovjek može biti u pravom smislu moralan i karakteran, jer moral dobiva najveću snagu od vjere.

Muallim (vjeroučitelj) mora poznavati dušu svakog svoga učenika, mora poznavati njegove težnje, naklonosti i sposobnosti, da to u njoj utvrđuje i proširi, a što nađe mana i nedostataka valja da ih postepeno i vješto uklanja.

Svrha je islamskom odgoju sretan zemaljski i vječni život. Prema tome je pogrešan odgoj onoga, što djecu odgaja samo za ahiret (onaj svijet), a zaboravlja ovaj svijet. Mi obratno. Bog je oba svijeta za nas stvorio, da ih uživamo u njegovu raziluku. Zato ga svaki čas molimo; »Allahumne Rabbenaatina ...« itd. a veliki je božiji poslanik rekao: »Ovaj je svijet njiva, na kojoj musliman sije, što će na ahiretu požeti«.

Dva lupeža i žena,

Pričao: Husejin Sulejmanu.

U jednom gradu živjela neka žena, a imala je dva čovjeka — oba lupeža. Jedan je krao danju i večerom se vraćao kući, a drugi je bio noćni lupež i jutrom dolazio doma.

Ona lukava i lakoma žena znala je uvijek udesiti, da jedan drugog ne zateče kod kuće; zato se njih dvojica nijesu ni poznavali. Svaki je od njih mislio, da je on sam gospodar one žene i doma, u koji ga ona bijaše primamila.

Kako nijedna tajna na svijetu ne može ostati vječna — tako se i ova otkrije jednim slučajem. Jedamput bijaše žena umijesila dobru pogaču i ispekla masnu koku, da to dade svojim hraniteljima, kad pogju u kragju. I ako su joj oba lupeža jednako izvan srca ležala, podijeli i koku i pogaču na jednaka dva dijela. Polovicu metne noćnom kradljivcu u torbu, a drugu polovicu dade sju-tradan danjem lupežu kad je od kuće pošao,

Noćni lupež bijaše cijele one noći u poslu i tek pred zoru dospije, da pojede svoju brašanicu. Sjede pored jednog izvora, izvadi iz torbe polovicu bijele pogače i stade smočiti masnom kokoševinom. Ne potraja dugo, kad eto ti putem prema njemu nekakva čovjeka, koji za cijelo bijaše dobro uranio. On omjeri noćnog lupeža oštrim pogledom i ne rekavši ništa sjedne nedaleko njega, skinu torbu s ramena, izvadi takogjer polovicu pogače i stade jesti sa kokoševinom. Da ih je ko gledao, mogao bi opaziti, kako kradimice i znatiželjno zaviruje jedan drugome šta koji jede. Na jednom se sukobi pogled noćnog lupeža sa pogledom onog nepoznatom mu čovjeka. To mu bijaše jako neugodno, zato namrštena čela pogleda opet preda se, a zatim odvažno skoči na noge i otvoreno upita došljaka, ko je on.

„Ja sam lupež“, odgovori mu došljak onako isto odvažno i smrkuta lica. Na to se noćni lupež radosno osmjehne i reče: „Da si mi zdravo družo! I ja sam onaj, koji uklanja stvari s puta“.

„Kada ti kradeš?“ upita ga noćni kradljivac.

„Po danu — odgovori mu drug, nastavljujući odmah: — A kada ti uklanjaš stvari s puta?“ - „Ja noći“, odgovori noćni kradljivac. „Ove sam noći imao puno posla, pa ne dospjeh evo prije da pojedem brašanicu, što mi je žena u torbu metnula.“

Kad se tako u razgovoru primakoše jedan k drugom bliže, opaze oba na svoje čudo, da im je brašanicat jednaka. Polovica od iste pogače i iste kokoši bijaše u svakom od njih.

Ljude, kao što bijahu ova dvojica, često spopada sumnja, ali ovaj put ne bijaše bez uzroka. Ista pogača i ista koka bijaše velika zagonetka obojici dotad nepoznatih lupeža, koji se sada stadoše nadmudrivati.

„Gdje stanuješ družo“, upita danji kradljivac svoja druga.

„U ovom gradu, otklen mi se čini, da si i ti jutros došao“, odvrati noćni lupež.

„Zar baš u ovom?“ upita danji lupež i neka ga groza spopadne pomislivši na jelo i svoju ženu.

„Baš u ovom!“ reče noćni, uzrujan očito sa istom misli. „Došao sam u ovaj grad imade godinu dana, oženio se i stanujem u ženinoj kući.“

Po daljnjem opisivanju svega osvjedoči se danji lupež, da je to ista kuća i njegova žena, koju on svojom naziva.

„Kako ti je ime ženi?“ upita on konačno u velikoj uzrujanosti noćnog lupeža, a kad mu ovaj reče njeno ime, zagrmli ljutito:

„Prokleti lupežu, ta to je moja žena!“

Danji se lupež uhvati balčaka, što učini i noćni kradljivac — „ja sam gospodar lijepe Sabere“.

Danji se lupež uphvati balčaka, što učini i noćni istoga časa povikavši:

„Sada jedan od nas mora ginuti, a koji ostane, neka joj bude jedini gospodar!“

„Stani!“ reče mu nešto smiren drugi lupež — „Nije baš potrebe, da se mi ovdje krvarimo, jer lako možemo obojica nastradati. Ja velim neka naš spor riješi lupeško umjeće. Koji od nas dvojice pokaže veću okretnost u lupeškom zanatu, neka bude njegova žena!“

Noćni lupež nije sumnjao u svoju sposobnost zato spusti mač i pristane na prijedlog danjeg kradljivca, koji odluči odmah pokazati svoj majstorluk.

„Pogji sa mnom!“ reče on svome suparniku, „prati me i gledaj što činim, ali nigdje ne smiješ pred drugima ništa govoriti“.

Poštena ova družina uputi se u obližnji veći (grad, a danji lupež skrene u dućan nekoga hadžije, u koga ovaj čas ne bijaše drugih mušterija.

Danji je lupež motrio po dućanu, kao da traži stvar koju želi kupiti. Oko mu zape za velik svežanj papuča, što su visile o šiši. On zatraži od trgovca, da mu ih skine kako bi mogao za svoju kćer izabrati jedan par. I dok ie hadžija uzdignutom glavom prema šiši tražio i dokućivao papuče, upotrijebi lupež zgodu, te mu iza pojasa izvuče kesu s novcima. Polako je strpa u svoj džep, da to trgovac nije mogao ni opaziti, i stade izabirati papuče koje mu bijaše megjutim skinuo trgovac. Dugo je tražio, ali ovaj put bajagi nije mogao naći prave veličine, pošto je zaboravio od kuće ponijeti mjeru. Na to reče trgovcu, da ostavi papuče i da će se drugi put povratiti.

Kad ie bio nasamo sa svojim drugom“, izvadi ukradenu kesu, da prebroji novac. Bijaše upravo stotinu zlatnih dukata.

Noćni mu lupež primijeti, da je ovo dosle bila obična kragja i da nije vidio kakove osobite vještine.

Drugi lupež primijeti, da još nije dovršen posao. On uzme od onih dukata jedan i prebije ga svojim jakim prstom na dva jednaka dijele. Jednu polovicu dukata metne u svoj džep, a drugu stavi u kesu k ostalim dukatima, te se povraća istome trgovcu.

Kradljivac ponovno zamoli trgovca, da mu skine papuče, pošto je sada donio mjeru. Dok je trgovac skidao papuče, lupež mu polako opet metne kesu za pojas, da to on nije mogao ni osjetiti. Noćnom je lupžu bio začudan ovaj postupak svoga druoga, ali ne reče ništa.

Danji kradliivac izabra jedan par papuča, pogodi se sa trgovcem i izvadi kesu da plati.

Al kao da se taj čas nečega sjeti reče on hadžiji: „Ti znaš da sam ja lani predao tebi stotinu dukata, da mi ih čuvaš. Naplati od njih sada ove papuče, a ostatak ćeš mi povratiti, jer mi sada trebaju moji novci“.

Trgovac stade začugjen i reče, da ga on dosle nikad ni vidio nije, a kamo li da je kakve njegove pare primao u pohranu.

„Šta se činiš nevješć? — reče mu lupež — Ti znaš dobro, kad sam ti predao stotinu dukata. Tada sam ja jedan dukat prekinuo na dva dijela, uzeo sebi polovicu, a

devedeset i devet i onu drugu polovicu dukata dao tebi u pohranu ugovorivši, da mi ih vratiš, kad ti dogjem i pokažem onu polovicu prelomljenog dukata. Evo one polovice,“ produži lupež, izvadiivši iz svoga džepa polovicu dukata, a ostatak mislim, da će se naći kod tebe.“

Trgovac se pravdao i preklinjao, da kod njega nije ništa ostavio, a lupež se stade prividno ljutiti i prijetiti sudom.

„Hajde“, reče trgovac, „ako hoćeš odmah, idimo kadiji barem ću te naučiti pameti, da više ne potvaraš poštene ljude“.

I zbilja trgovac krene sa oba lupeža kadiji, da im on riješi ovaj spor.

Muslimanski narodi za svoja prava.

Republikanska federacija Turana.

Sveti cilj muslimanskih naroda: Khive, Buhare, Fegane, Turkistana, Kozaka, Kirgiza, Turkmena i Tarangja.

Prije nago podastrem na odobrenje holandsko-skandinavskom odboru i izložim pred civilizovani i za udes miuoeničikii naroda milostivi svijet, pritužbe Turanaica i odluke njihovog »Odbora za nezavisnaist Turana«, smatram se zaduženim, da najprije u ime 40 milijona muslimana iz Turana, čiji sam opunomoćeni zastupnik, sa štovanjem pozdravim plemeniti i viteški narod švedski, njegovog slavnog i uzvišenog vladara, kao i sve oblasti ove zemlje, koja je poznata sa svojeg darežljiiivog i blagonaklonog gostoprimstva, i najzad, da izradim moje priznanje i duboku zahvalnost svima onima, koji se u ime pravde, slobode i jednakosti od nekoga vremena u ovom gradu, neumorno trude, da zaustave ovaj po humanost nesrećni svjetski rat i da osiguraju temelje pravičnom i trajnom miru, koji će biti početak nove ere blagostanja.

Gospodo! Turanski svijet od preko četerdeset milijona duša očekuje nestrpljivo i sa zebnjom na srcu mir, koji će mu najzad pribaviti nezavisnost i nezastariva prava čovjeka, od kojih je lišen od toliko dugog vremena. »Odbor za nezavisnost Turana« smatra svojom svetom dužnošću, da moli »Odbor holandsko-skandnavski« da bi mu ovaj potonji pružio svoju pomoć tako, da upiše u kondicije i program budućeg mirovnog kongresa uspostavljanje potpune i cjelokupne slobode Turana, to jest hanata: Khiva, Buhara, Fergana, Turkestan, Kazak, Kirgiz, Turkmen, Tarangji, žrtava carizma, koji im je uništio prošlu civilizaciju i veličinu, koje su još pred polu stoljeća bile u agoniji. Sva učenjačka Evropa poznaje djela znamenitog filozofa Avicenne (Ibni Sina), astronoma Ulugbeya, te čuvenih teologa, pravnika i pedagoga Ismail Buharije, Negimed-

din Kutra-a i Behaaddin Nakšbendi-e, ne ubrajajući plejadu pjesnika, koja je sjala kroz vjekove. Sjajni trag kojeg su oni nacrtali u misli i savjesti ljudstva, dovoljan; je, da brani stvar ovoga Turana, u kojem su se oni rodili.

Turan damas snabdijeva sa 80% svojih sirovina tvornice Rusije, a sa ostatkom od 20% tvornice ostale Evrope. Najljepše se tkanine Istoka izrađuju u turanskim radionacama.

Svi su ovi predjeli, koje je carizam nezakonito i brutalno prisvojio, izloženi nečuvenoj nepravdi i nasilju. Evo nekih od tih nasilja.

1. Turan je podvrgnut vojničkoj upravi i vječito se nalazi u ratnom stanju.

2. Sjevernim Turcima je zabranjeno, da se nastanjuju u pokrajinama Turana i da tu nabavljaju zemljišta. Strogo je zabranjeno ulaženje u Turan svakovrsnih publikacija, kao novina, revija, brošura i inih spisa štampanih u Kazanu, Carigradu, Arabiji i Egiptu. Također nije dozvoljeno putnicima i trgovcima muslimanskim, da posjećuju ove zlosrećne predjele.

3. Strogo je zabranjeno spominjati ime sveislamskog halifa pri obavljanju molitve.

4. Turan nije nikako posjedovao prava, da šalje poslanike u Dumu.

Iz ovoga se vidi, do kojega je stepena Rusija lišila Turan svake individualne ili socijalne slobode želeći tako uskoriti njegovu asimilaciju.

Ne daju se opisati zločini i grozote, koje počinise horde carizma m Turanu. Evropska je štampa o njima vrlo malo pisala. Prilikom zadnje ekspedicije Kozaka u ove bijedne krajeve, jedan američki dopisnik, koji ih je pratio, izdao jedan ilustrovani putopis pod naslovom »Putovanje u Khivu«, u kojem je žigosao i nagrdio, kako pristoji, neviđena ubojstva i svemogućie zločine i nasilja, koja počinisie carevi vojnici.

Prividni ustav, koji je uveden nakon japanskog rate nije nikako protegnut na Turan.

Današnji pak novi režim nije napustio carističkog sistema.*)

Skorašnja ruska revolucija je napunila nadom i iluzijom veliko mnoštvo muslimana, koje je užas carizma bio otjerao u Kinu i dala im vjerovati u novu eru pravde i mira. Ovi su se iseljenici zaželili povratiti na svoja ognjišta. Ali su se ljuto prevarili. 80.000 Kirgiza, 2.500 muslimana iz provincije Jedi-Su, gubernija Semirčenski, te 50.000 femilja iz Turkistana bude sistematski zlostavljano i izgladnjeno od ruskih renovatora, a na hiljade njih na najgrozniji način sasječeno.

Sadašnja se ruska vlada drži indiferentno prema ovim grozotorma, unatoč opetovanim protestima, koje su nekolike zaista liberalne ruske novine upravile prema civilizovanom svijetu.

*) Ovdje se ima razumjeti vlada Miljukova i Kerenskog. (Pv- Ur.)

Bijedmi je Turan više iznemogao trpeći pod silničkim ruskim jarmom. On želi sam sobom raspolagati i upravljati svojom sudbinom kao i drugi narodi. On traži pomoći od civilizovane Evrope, od njezne liberalne štampe, a osobito od »Odbora holandsko-skandinavskog«, koji je prvi darežljivo predložio oslobođenje podjarmljenih naroda.

Radi ovih motiva naš je odbor, godine 1915. preko delegata, koje je izaslao u Evropu i Amerku, te u 1916. na kongresu podjarmljenih naroda obdržavanom u Lausanne-u i u godini 1917. preko »Osmanischer Lloyd«, dnevnika, koji izlazi na njemačkom i francuskom jeziku u Carigradu, izdao slijedeću proklamaciju:

»Zastupnici naroda Bukhare, Khive, Fergane, Turkistana, Kazaka, Kirgiza, Turkmena i Taranda pružace pomoć ruskim renovatorima i pripoznavace Petrograd političkim centrom uz uvjet sine qua non, da autonomija ovih naroda bude priznata i njihova sloboda osigurana sa stalnim garancijama.

Čast mi je da danas u ime »Odbora za nezavisnost Turana« i, služeći se pravom koje mi daje članak 42. statuta istog odbora, da podnesem preko »Odbora holandsko-skandinavskog« odobrenju civilizovanog svijeta i evropske štampe te preko ovih budućem kongresu mira slijedeću rezoluciju, koja je izraz naših aspiracija i svetih ciljeva te naših zakonitih prava:

»Odbor za nezavisnost Turana« daje na znanje preko »Odbora holandsko-skandinavskog« i iznosi na dnevni red pred buduću konferenciju svjetskog mira, da su narodi Turana spremni priznati Petrograd političkim centrom sa uvjetom, da Rusija bude onorganizovana u obliku »Federativne Republike«, u koju će svaki hanat Turana pristupiti kao slobodna i autonomna država. Ako se ovaj cilj ne ostvari, rat će ponovno zagrmiti u svim hanatima Turana i sva odgovornost za to odnosiće se na organizatore konferencije svetskoga mira.«**)

Stockholm, dne 29. oktobra 1917.

Predsjednik i izaslanik Odbora za Nezavisnost Turana:

Koldali
Abdul-Aziz.

***) Ovih dana donose politički listovi vijesti, po kojima se razabire da su dotični muslimanski narodi izvojevali svoju samostalnosti i proglasili federativnu republiku, što sa osobitim veseljem ističemo. (Prm. Ured.)

Braćo Muslimani! Potpomažite dobrotvorne institucije: „Gajret“. „Merhamet“ i »Sirotište«.

	<h1>LISTAK</h1>	
--	-----------------	--

Islamski svijet. Širenje Islama u Velikoi Britaniji.

Mnogima je nepoznata velika ljubav i agilnost u širenju Islama jednog našeg brata Indijca, imenom Hodža Kjemaluddin efendije, koji je već od prije dvije godine, ostavivši svoju domovinu, otišao na britanske otoke radi širenja Božije Riječi. Ovaj požrtvovni brat-musliman, u svrhu postignuća svoga cilja, zdušno i trpeljivo podnosi sve zapreke, koje mu ispadaju na put, a to mu spasonosno poduzeće počinje ragjati sretnim plodom. I ako se sad za sad ne može znati pozitivni broj novih muslimana, zna se toliko, da svakako nije malen, jer ona četa novih muslimana, čija su srca rascvatena Islamom, sastoji se od osoba iz najviših krugova i u socijalnom i intelektualnom pogledu, čija jedinica više znači i vrijedi, nego drugih stotina.

Ovaj vrijedni Hodža Kjemaluddin počeo je u Londonu izdavati vjerski list, mjesečnik pod imenom »Islamie Revieu« t. i. Islamsku Reviju, pomoću kojeg širi svoje misli i ideje i u najšire engleske krugove. On se ne zaustavlja samo na publiciranju islamskih vrlina u svome listu, nago ih i živom riječju propovijeda svuda i svagdje. Da upoznamo kvalitativnu stranu nove naše braće muslimana, koji su zauzimanjem vrijednog Hodža Kjemaluddina primili Islam, uzećemo za primjer lorda Hadleya.

Lord Hadley pripada jednoj najuglednijoj i najbogatijoj engleskoj porodici i ne samo stoga, nego i **visokom naobrazbom, moralnim vladanjem i svima vrlinama, koje čovjeka čine čovjekom**, om spada među najodličnije i u društvu najpoštovanije osobe. Da je ovo, što smo rekli za lorda Hadley-a, sušta istina, dokaz je silno interesovanje sviju engleskih krugova, klasa i staleža prilikom njegova prelaza na Islam. Novine su se osobito bavile oko istraživanja uzroka, koji su mu prethodili, da pređe u Islam. On se je na neke članke osvrćao da udovolji novinarskoj znatiželjnosti, a i radi naivnosti nekih prigovora. Mi ćemo, zbog poučnosti njihove, a i da čitatelji dobiju jasniji pojam i sliku čvrstog i stalnog njegova uvjerenja, iz kojeg je jedino i prešao na Islam — donijeti te njegove osvrte ili odgovore.

Zašto sam musliman?

Pod ovim naslovom lord Hadley piše u engleskoj novini »Obzerver« u broju od 23. decembra 1913. ovo: »Čitam u mnogim novinama krcate stupce o mome prelazu na Islam. Veoma sam zadovoljan, da u tim kritikama ne nagjoh ništa, što bi me oneraspoložilo. Unaprijed sam znao, da je promjena vjere megju svijetom neobična pojava, te da ne može ostati ne zapažena i bez efekta. Moji neki prijatelji misliće, možda, da je moje primanje Islama rezultat vanjskog, od strane muslimana učinjenog utjecaja, ali stvar ne stoji u tome. Moje primanje Islama jest rezultat dugogodišnjeg svestranog razmišljanja i proučavanja. Ja i ako sam u zadnje vrijeme diskutirao o vjerskim temama sa muslimanskim studentima, koji se ovdje na naukama nalaze, to je tek pojava novijeg datuma. Ne mogu dapače znati, da su te diskusije učinile na me ma i jedan novi dojam, nego samo to, što sam na koncu stekao uvjerenje, da sam u svom pregjašnjem uvjerenju bio na pravom putu i to me je naravno veselilo. Ne sjećam se ni toga, da je moj današnji prijatelj Kjemaluddin pokušao ma i najmanje djelovati na me svojim blagom pojavom

kao što se to pristoji pravom islamskom misioneru. Spomenuti gospodin bio je za me živi leksikon i ništa više. Koja kur'anska ajeta nijesam sam mogao protumačiti, on mi ih je tumačio. Dalje se nije upuštao. Po propisima naime kur'anским za primanje islama nije dozvoljena nikakva sila. Svako treba da svojom voljom primi i tu se ne smije uticati prevari ili sili.«

»Ona razumnost, sloboda i dobra djela, što se nalaze u islamskim propisima, mnogo su šira od onih u kršćanskim propisima, čiji su tumači razne crkve. Što se tiče pitanja božanstva Isusova, ono za me nije nikad ni postojalo; ja sam od vazda Isusa poznavao u svojstvu jednog velikog Božijeg poslanika. Nu, da sam baš u ovom pitanju, slučajno, bio i skeptičan, uvjeren sam, da bi iz ove zablude izišao na pravu stazu. Ali, zahvaljujući Bogu, moj um nikada nije u ovake ponore padao. Moje vjerovanje u Isusa i propise njegove vjere, mislim, da se ni najmanje ne razlikuje od vjerovanja ostale moje **braće muslimana**. Osim toga, po Isusovom nauku muslimani i kršćani su braća i megju njima ne postoji nikakva razlika. Ma da u nekim izrazima i nazivima postoji kakva diferencija, ona se tiče samo spoljašnosti, dok princip ostaje ne promijenjen!«

»Kako god se u sadašnjem vijeku pojavljuju struje, koje negiraju sve prirodne vjere, isto tako postoje i takove, koje islrcno gravitiraju k vjeri prirodnoj, postavljenoj na temeljima razuma. S toga se, eto, ne riiože čuti, da jedan musliman apostazira. Makar se gdjeod i, govorilo u nekim slučajevima apostazije, ja u istinitost tih vijesti sumnjam.«

Na jednom drugom mjestu, nakon čestog izazivanja sa naivnim i iz nepoznavanja Isama proizašlim pogrđama, koje su kršćani sa svojim fanatičnim klerom dobacivali Islamu i muslimanima, uzima pero u ruke i odgovara im- Pošto u ovom odgovoru imade istih misli, kao i u gore citiranom, to ćemo ih izostaviti, zadovoljivši se samo sa novim mislima-

»•. •. Veoma sam zadovoljan, da se je ovako dogodilo. Kako sam god oduševljen za struku moga zanimanja, tako isto imam sklonost gimnastici i nekim igrama, ali nikad nijesam imao manije za »sticanje glasa«. Nu bude li maj korak uzrokom, da se u svijetu porodi zdravije, razumnije i liberalnije rasugijevanje, ja sam spreman trpeljivo podnositi sve kritike i izrugivanja, koja se budu na me odnosila.

»Juče sam dobio pismo od jednog veoma pobožnog kršćanina, u kojem mi veli, da je Islam religija strasti i pohota i da je Muhamed (a. s.) imao više žena. Čudnovata li poimanja Islama! Ali na žalost, nije ovaj sam; devedeset i devet postotaka engleskog naroda, ne može kidisati ni malo se potruditi, da ispita jednostavna i razumljiva islamska pitanja, nego najgore misle o Islamu i ta se je misao u njihovim mozgovima ukorijenila. Božiji poslanik bijaše gospodar svojih strasti i požuda, a bio je inkarnirana nevinost i uzor poštenja. On bijaše vjeran svojoj jedinjoj, od njega petnaest godina starijoj ženi nazreti Hadidži, koja je prva od svega svijeta primila Islam, a tek po njezinoj smrti vjenčao se je sa hazreti Aišom. A one druge njegove žene bile su udovice u ratovima izginulih njegovih vjernih drugova, koje je uzeo ne iz kakve pohote i strasti, nego jedino da im radi vanrednih njihovih vrlina i krijeposti iskaže poštovanje i priznanje i da im tim načinom u budućem životu pribavi sretno prebivalište, kojeg inače u onolikoj mjeri ne biše ni na koji način mogle dobiti. To se je i pristojalo njegovom srećnom životu. On nije težio za bogatstvom, jer ga je dijelio u tolikoj mjeri, da je za sebe ostavljao samo onoliko, s kolikim je mogao živjeti«,

»Ne razumijem, da mi, Englezi, koji se toliko ponosimo i hvalimo ozbiljnošću i pravdoljubivošću možemo tako skrenuti, kao što je to slučaj kod većine i ne poznavajući ni površno islamskih dogmi, navaljujemo na Islam i još klevetanjem i profaniranjem«.

» . •. Samilost, praštanje, blagost i asketizam, koje Islam nalaže, mnogo su bliži Isusovom nauku od onih, što ih apsolutistička crkva narodu tumači. Kao primjer o monopolisanju crkve s ljudskim umom navešću »Atanasijevu dogmu«, gdje se nerazumljivo govori o »trojstvu«. U spomenutoj dogmi, koju je kršćanska crkva priznala, a sadrži jedan od glavnih temelja vjere, veli se na početku jasno i otvoreno, da je ona kako se tu kazuje, pravo vjerovanje i ko ne uzvjeruje, da će hiti vječno unesrećen, a ko hoće da bude spašen, mora u »trojstvo« na onaj način vjerovati. Pomislite! Svemogućí Bog, koji ima atribut blagosti i milosti, najedanput se predstavlja kao najkrvoločniji apsolutista i nasilnik! Kao da je vječni Bog, koji je nada sve uzvišen, obvezan za hipotezu jednog smrtnika, koji je u Njemu otkrio — »trojstvo«! No ja i nijesam nikada umarao svoga uma sa ovim nejasnim i bestemeljnim pitanjem (»trojstvom«). Samo sam o tom neki dan razmišljao: Sveti Atanas je smislio jednu umom nedokučivu dogmu, koju je na svoj način formulisao i, oduzevši sveštenstvu pravo na komentarisanje i pojedincima mogućnost shvatanja i razumijevanja, izbacio ju je na srijedu, kao jednu od glavnih crkvenih zapovijedi-«

»Neki sam dan opet dobio jedno pismo, u kom mi se veli, da mi je nemoguće spašen biti, ako ne uzvjerujem i uznegiram božanstvo Isusovo. Pitanje božanstva Isusova nije kod mene nikad imalo važnosti, kao što pitanje njegova poslanstva- Da sam u ovo drugo pitanje i najmanje sumnjao, grizla bi me savjest, ali, hvala- Bogu, toga nema, jer ja u to ne sumnjam. »Ja, kao što i svaki musliman i pravi kršćanin, vjerujem u Isusa i u njegovu objavu.«

..... Hiljadama ljudi i žena srcem vjeruju Islam, ali iz bojazni prama javnom mnijenju, koje nije vično na konverzije, ne smiju javno da ga očituju- Kad sam doznao, da mnogi moji prijatelji i rodbina gledaju u meni zabludjelu dušu, ja sam se konačno odlučio, jer nijesam opažao nikakove razlike između sadanjeg uvjerenja i onoga od prije dvadeset godina. Očitovanje latentnog uvjerenja je dakle jedino, što me lišava naklonosti moje braće i prijatelja. Strah je jedan od glavnih uzroka današnjih nesreća- Da toga nije, da narod smije govoriti slobodno što misli, manje bi u svijetu bilo nesporazumaka, a više osjećaja za uzajamno poštivanje.«

»Pošto sam već ukratko naveo nekoliko uzroka, zbog kojih sam primio islamsku vjeru, i izjavio, da kao musliman mnogo bolje vjerujem u Isusov nauk, nego do sad, to se s punim pravom nadam, da će se za mojim primjerom povesti i moj put slijediti svi, koji u duši vjeruju, da je ovo pravi put, što ga je Isus pokazao da se slijedi«.

Eto, kako je lord Hedley odgovorio.

Štedeći strpljivost »Biserovih« čitaoca, izostavićemo do bolje zgrade mnoge njegove krasne govore i munadžate, koji su izljev njegova istinskog uvjerenja i prave, nepatvorene ljubavi prama uzvišenom Islamu. Završićemo ovaj članak sa jednom neobičnom izjavom lorda Hedley-a, koju -je negdje u društvu rekao: »**I ako sam postao muslimanom, uz to sam ipak dobar kršćanin!**« Ta njegova izjava dala je povoda londonskim novinama, da su pisale kako on još koleba i ne može da se odluči, koju vjeru da primi: islamsku ili kršćansku.

Lord Hedley, koji je kao musliman uzeo ime **Sejfur-rahman šejh Rahmetul-lah Faruk**, odgovorio je u »Pay Mali Qazett«-i od 19. oktobra 1913, g., kao razjašnjenje gornjoj izjavi ovo: »Vaš je urednik krivo shvatio moju izjavu. Ja ispovjedam samo jednu vjeru, a ta je **odanost i pokornost Bogu, te ljubav i samilost naprama Njegovih stvorenja**. Drugo ni Isus nije nauča-

vao. Stoga nije moguće, a da dobar musliman u isto vrijeme ne bude i dobar kršćanin«. Ova će izjava biti malo čudnovata za naš svijet, ali znajući da mi muslimani vjerujemo Isa a, s. ne kao Božijeg sina, što i sam Isa a. s. nije dopušto, nego kao Božijeg poslanika, koji je među narod poslan s Božijim zakonom, to mi onda pravije vjerujemo u Isa a. s. i njegov nauk, nego li kršćani, zbog čega je duhovna simpatija Isa a. s. na našoj strani, u čemu Sejfur-rahman šejh Rahmetullah Faruk (lord Hedley) ima sasama pravo.

Sejfurrahman nije ostao samo kod očitovanja Isama, on se je priključio hodža Kiemaluddinu postavši mu vjernim drugom i suboriocem u širenju Islama. Za to ga vidimo kao revnog saradnika »Islamske Revije«- Svaki je broj okičen njegovim vrućim, islamskim osjećajima koji odišu molitvama i pjesmama, što su začinjene još ljepotom dikcije i prave poezije, što sve kazuje,, koliko je on čvrst u imanu i na kolikom je niveau nabo-razbe.

Mi ne mažemo, a da ovim ne zaželimo dug i sretan život, kao i dobar uspjeh, kako hodža Kjemaluddin efendiji, tako i njegovu vjernom drugu i suborjocu, Sejfurahmanu, od kojih se islamska zajednica nada mnogim velikim djelima i uspjesima.

Ibni Jusuf

Kulturne bilješke.

Iz vakufskog sabora.

(Nastavak-)

Srednjoškolski konvikti. U školskoj godini 1916./1917. upisalo se je tokom god. u srednjoškolskim konviktima i to: u Sarajevu 128 pitomaca, a na koncu godine ih je bilo 72, u Tuzli 25 pitomaca, a na koncu godine ih je bilo 16, u Banjaluci 54 pitomca, a na tancu ih je bilo 27, u Bihaću 26 pitomaca, a na koncu godine ih je bilo 18; ukupno 233 pitomca, a na koncu g. ih je bilo 133. Prije završetka spomenute škol. god. otpušteno je kako se vidi iz sva četiri gornja zavoda 100 pitomaca iz ovih razloga: 1. što je mnogo pitomaca iz viših razreda bilo asantirano, pa su morali nastupiti vojnu dužnost; 2. što su mnogi pitomci napustili školu i ostavili svojevoljno zavod, jer su morali otići kući, da kao jedini muški članovi porodice vode gospodarstvo; 3. što je nekoliko pitomaca otpušteno za to, što se nijesu pokazali sposobnima za nauku.

Od 133 pitomca, koji su do konca školske godine ostali u zavodu bilo je: 1. u Sarajevu 8 odlikaša, 60 I. red, 4 II. red sa dozvolom popravnog ispita; 2- u Tuzli 2 odlikaša, 12 I. red, 1 II. red sa dozvolom popravnog ispita, 1 II. red; 3. u Banjoj Luci 2 odlikaša, 20 I. red, 2 II. red sa dozvojom popravnog ispita, 2 II. red; 4. u Bihaću 3 odlikaša, 12 I. red, 2 U. red sa dozvolom popravnog ispita, 1 II. red; ukupno: 15 odlikaša, 104 I. red, 7 II. red sa dozvolom popravnog ispita, 4 II. red.

U spomenutoj školskoj godini zapalo je uzdržavanje konvikata: 1- u Sarajevu 65.630 K, 2. u Tuzli 14.377 K, 3. u Banjoj Luci 40.285 K i 4. u Bihaću 16.949 K, ukupno 137.241 K.

Prema tomu je uzdržavanje pojedinog pitomca zapalo: u Sarajevu 730 K, u Tuzli 760 K, u Bihaću 870 K i u Banjoj Luci 1050 K.

Hrana pojedinog pitomca zapala je: 1. u Sarajevu 550 K, 2. u Tuzli 550 K, 3. u Bihaću 610 K i 4. u Banjoj Luci 800 K.

Sravnišći trošak za uzdržavanje zavoda sa postignutim uspjehom proizlazi, da je uzdržavanje sarajevskog i tuzlanskog konvikta zapala najjeftinije, a naukovni se uspjeh pokazao najboljim. Na trećem redu dolazi bihaćki konvikt, a tek na četvrtom redu banjalučki konvikt, kod kojeg je uzdržavanje zapalo znatno skuplje nego kod ostalih 3 konvikata, a i naukovni us-

pjeh nešto se slabijim pokazao, nego u ostalim konviktima, ali je apak naukovni uspjeh i ti banjalučkom konviktu povoljan,

U opće uspjeh u nauci pitomaca kod vakufskih kanvikata može potpuno zadovoljiti, jer će od 133 pitomca samo četvorica opetovati razred, dok su ostalih 7 pitomaca, koji su dobili II. red sa dozvolom popravka te nedovoljne ocjene popravili i u viši razred prešli.

U školskoj g-oidini 1916./1917. su pitomci vakufskih konvikata i u zdravstvenom pogledu vrlo dobro prošli, jer su ovi zavodi bili poštegnjeni od svake zarazne bolesti, te su pitomci krop cijelu godinu, uz vrlo neznatne iznimke bili zdravi.

Što se tiče vakufskih konvikata, vailja i ove godine istaknuti jednu vrlo neugodnu pojavu:

Kotarevi Tuzla, Gračanica, Gradačac, Kladanj, Zvornik pa onda Cazin i Bihać spadaju u one krajeve, koji su muslimanima najčešće naseljeni, ali je broj sredjoškolske mladeži iz ovih krajeva vrlo neznatan i ako im stoje na raspolaganje 2 vakufska konvikta i to tuzlanski i bihački. Razlog je tomu najviše ta okolnost, što tamošnji muslimani vrlo slabo pohagaju osnovne škole, koje su temelj. za nastavlanje nauke na srednjim školama,

Uz nešto veću brigu i nastojanje mogle bi vakufsko-meatirfske autonomne vlasti tomu zlu u dobar kraj doskočiti.

Islamsko sirotište. Početkom školske godine 1916./1917- bilo je u zavodu 98 siročadi. Tokom godine otišlo je iz zavoda u vojništvo 6, a umrlo je 1, te je koncem iste školske godine bio u zavodu 91 pitomac.

Od ovih 91 pohodilo je razne škole 59, a 4 mektebi ibtidaiju, dočini je na raznim zanatima -namješteno bilo 28.

Osnovnu je školu pohodilo 39 pitomaca i to I. razred 1, II. razred 9, III- 16 i IV. razred 13. Uspjeh je bio: 9 sa odlikom, 27 sa dobrim uspjehom i 3 sa popravkom. Trgovačku školu pohagjalo su 3 pitomca: i to sva 3 I. razred. Uspjeh im je: 2 sa odlikom a 1 sa dobrim uspjehom.

Realnu gimnaziju polazila su 4 pitomca i to sva 4 u I. razred, a uspjeh im je 2 s odlikom, a 2 sa dobrim uspjehom.

Realku je pohagjalo 12 pitomaca i to I. razred 3. II. razred 5 i III. razred 4. Uspjeh im je bio: 3 sa odlikom, 4 sa dobrim uspjehom, 2 sa popravkom iz jednog predmeta i 3 sa popravkom- Okružnu medresu je pohagjao 1 pitomac te je propao u nauci. Razne zanate učilo je 28 pitomaca i to: 4 abučarski, 2 krojački, 3 stolarski, 8 tesarski, 4 bravarski, 2 limarski. 4 remenarski i 1 tapetarski zanat.

I ako su u zavodu siročad i nemaju roditelja, ipak se je, opažala njihova neprestana čežnja za rodnim mjestima, pa pošto nijesu iz zavoda od kada su u isti došli, nikuda išli, to su. po zaključku vakufsko-meatirfskog saborskog odbora poslani za vrijeme ferija u njihova rodna mjesta, i to samo oni pitomci, koji su imali koga od bližih rođjaka, pa su ih htjeli primiti na opskrbu i obvezaili se, da će na njih paziti, i koji su lijep uspjeh u nauci pokazali- Ovo odašiljanje pitomaca u njihova rodna mjesta djelovalo je na iste vrlo dobro, dočim je na žalost nekoje pokvarilo.

(Nastaviće se.)

Ponovno i posebno udruženje naših mualima.

Još u godini 1909. organiziraše se naši mualimi, da kao stalež, koji je najzaslužniji za islamsku zajednicu, a u pravnom i materijalnom položaju najslabije stajao — složno poradi oko poboljšanja toga svog zaista vrlo lošeg stanja. Organizacija na-

predovaše, društveni odbor neprestno kucaše na kapiji odlučujućih faktora s raznim molbama i prestavkama. I odlučujući, ma da su s početka — mora se priznati — bili vrlo tvrda srca, ali na tolika **moljkanja** moralo im se ipak na koncu to tvrdo srce malo umekšati.

U isto nekako vrijeme prelazi i vakuf u narodne ruke i dobivamo svoju vjersko-prosvjetnu autonomiju, u kojoj je sav muslimanski narod Bos. i Hercegov., a naročito mualimi, vidio personificiranog mesiju, koji mu nosi spas i sreću. Počeše odmah izbori i agitacije i kortešacije za biranje »narodnih« ljudi i »oprobanih« karaktera u -vjersko-prosvjetna tijela- Da se ovaki ljudi uvuku u našu autonomiju, moralo se obratiti na ulemu, da ova s ćursova i na raznim sastancima kazuje narodu koga će birati, da se ovaj teško stečeni **emanet** ne bi dao u ruke **na ehlu-Dakako** i ulemi se je obećalo poboljšanje u svim pravcima. Izabraše se narodni ljudi u džematske medžlise, u kotarska vakufska povjerenstva i u sabor te saborski odbor. Poče rad s punom parom, jer, nije šala, tolike godine bilo se je u zaostatku. Vakufski se prihod povisi 10%-nim prirezom, ali ulemi — otaše plaće iste.

Prvi pokušaj, da se vakufskim službenicima (ovako se zovu u našoj autonomnoj upravi: muderisi, mualimi, imami, muezini i razni podvornici) poboljša materijalno stanje — uslijedio je na taj način, da su se mualmi mektebi-iptidaija sa imamima i vjeroučiteljima nar. osn. škola udružili i kao organizacija jedinstveno počeli tražiti sregjenje svog u svakom pogledu mižernog položaja. I već u najvećem toku rada zastade, t. j. fuzionira se s »Džemijeti ilmijom«. »Džemijeti iimija«, koja je u svoj proirram stavila kao glavnu zadaću poboljšanje kukavnog stanja vakufskih »službenika« »momentano« je napustila realizovanje ovog pitanja, a dala se svom snagom na borbu za reisko mjesto, jer je u tom izboru vidjela spas, odnosno propast bos. herc- muslimana-

»Džemijeti ihinja« pobijedi i njezin kandidat dogje za reisul-ulemu- Iimija kuburi posljuje pobjede isto, kao što je i prije kuburila, materijalno stanje se ne poboljšava. I tamam da mualimi zav. iču: »Ovako dalje nećemo!«, buknu svjetski rat i »Džemijeti iimija« bez ikakva razloga i objašnjenja zamrije.

Ma da mualimi nijesu imali skoro nikakve korisli od zamrle »Džemijeti ilrnije«, ipak su oni bili prvi, koji su potakli misao, daše — kakva je, takva je — oživi. Nu pošto predsjedništvo, koje se kako izgleda, osjeća u svom položaju »la jus'el amma jef'al«, ne htjede ne samo započeti s radom organizacije, nego čak ni odgovoriti ma tolike javne upite, to se mualimi, koji su došli na krajnu točku bijede, odlučiše posebno organizirati i ako su svjesni, da ova odluka traži grdnh žrtava.

Sarajevski su mualimi održali jedan pouzdanički sastanak, na kom su zaključili pozvati jednim pozivom sve mualime da se izjave, jesu li voljni, da se posebno, kao mualimi mektebi iptidaija, organizuju- Poziv je otposlani već su se skoro svi mualimi izjavili voljnim i sporazumnim s odlukom sarajevskih mualima.

Kako doznajemo ovih će se dana opet održati jedan sastanak sarajevskih mualima, na kom će se sporazumjeti glede priprava za daljnji rad u ovom pravcu.

O ovom ćemo sastanku donijeti izviješće u jednom od slijedećih brojeva »Bisera«.

M. Z.

(Pr. ur- Veseli nas ovaj rad mualima, te ćemo drage volje donositi sve, što se odnosi na ovo pitanje. Molimo ujedno ggmualime, da nas o ovom pitanju stalno obavješćuju.

